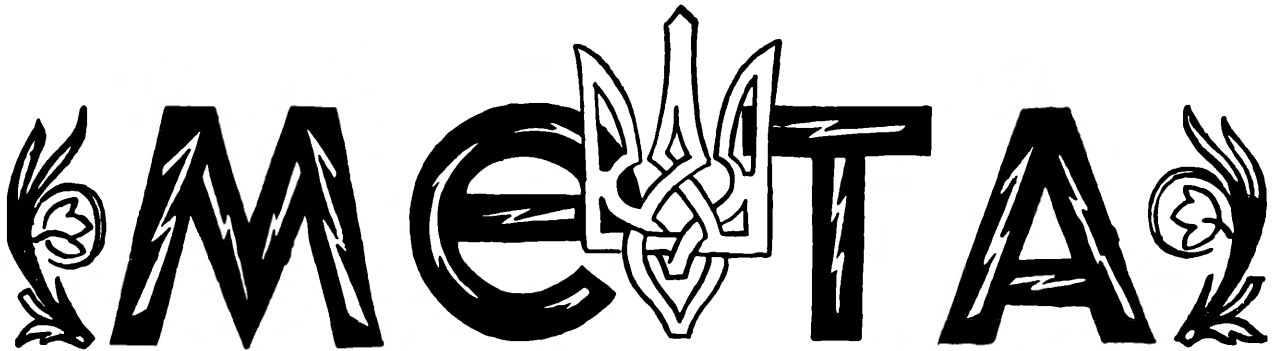


Нація — вища за класи,
Держава — вища за партії!

Pavlo Lymarenko



THE GOAL

DAS ZIEL

LE BUT

Орган Української Національно-Державницької Думки

Ч. 1 (35)

diasporiana.org.ua

Жовтень

1962 р.

Олександр Юрченко



26 червня 1962 р. помер в наслідок трагічного випадку Олександр Володимирович Юрченко. 20 червня вранці він ішов, як звичайно пішки, до місця своєї праці — Інституту для дослідження СССР в Мюнхені. Вже недалеко від Інституту, коли він переходив широку вулицю на побережжі Ізара, на нього налетіла автомашина і смертельно його покалічила. 29 червня його поховано на мюнхенському цвинтарі Гайдгавзен при Кірхенштрассе.

Смерть вирвала з наших рядів людину великого формату, палкого українського патріота, людину небуденних здібностей, людину обов'язку і праці.

В особі О. В. Юрченка «Мета» втратила незмінного члена редакційної колегії і постійного співробітника, серйозні, вдумливі статті якого завжди були окрасою нашого журналу.

Український Національно-Державний Союз втратив заступника Голови і члена Президії свого ЦК від 1951 р., що весь час брав активну участь в усталенні політичної лінії нашої організації і в оформленні її ідеології.

Державний Центр УНР втратив члена Української Національної Ради, що двічі займав міністерські пости в нашому екзильному уряді (1951-1954 і 1957-1961) і що завжди твердо обстоював українські державницькі позиції.

Українська Автокефальна Православна Церква втратила свого активного члена, людину глибоко релігійну, діяльного церковно-громадського діяча, члена Вищої Ради Митрополії і Церковного Суду.

Українська наука на еміграції втратила видатного советолога, глибокого знавця державного устрою і національного питання в СССР, праці якого, видані в різних мовах, багато спричинилися до пізнання справжньої істини російсько-більшевицького імперіялізму.

Українська еміграція в цілому втратила твердого і непохитного борця за волю і незалежність України, в повному розквіті його творчих сил.

Нарешті всі ті, що ближче знали Небіжчика, втратили в його особі доброго товариша і побратима, людину щиро, чесну й чутливу, прекрасного співбесідника, обдарованого великим запасом українського теплого гумору.

Хай же буде чужа земля Йому легкою!

Пам'яті Олександра Юрченка

(Промова М. Лівичького на жалібних сходинах 4. 8. 1962 року в сороковий день смерти професора О. В. Юрченка)

Ми зібралися сьогодні в сороковий день смерті професора Олександра Володимировича ЮРЧЕНКА, щоб у цих скромних умовах віддати йому, ще раз після похорону, пошану. Сорок днів — це ніби, з одного боку, невеликий, а з другого боку, довгий час. І якось і тепер не хочеться вірити, що Покійного вже немає між нами, що ми не будемо більше мати можливості слухати його слова серед нас. І тому, хоч уже сорок днів тому його не стало між нами, мені ще раз тяжко просити присутніх, так ніби це ще раз ми опускаємо його труну в могилу, вставанням ушанувати пам'ять Небіжчика.

Пані і Панове!

В своєму вступному слові я хочу коротко говорити про Небіжчика, як про українського політика. Я не буду говорити про Олександра Володимировича, як про великого українського патріота, державника, ученого і т. д., але я хочу висловити думку, що Небіжчик був насамперед політиком. Хоч він сам твердив, що він — не політик, що лише випадково займається політикою, а що його справжнє покликання — наука. І коли мій співдоповідач проф. Гловінський забере після мене слово, то може трохи й заперечить моє твердження, що професор ЮРЧЕНКО був у першу чергу політиком.

Що таке політика? Політика, мені здається, це є вроджена здібність. Так само, як мистець, письменник (можна назвати ще й інших) без вроджених здібностей не може виконувати своєї ролі, так само для політика потрібні вроджені здібності. Однак, як добрий письменник чи добрий мистець потребує вчитися, щоб краще розвинути свої вроджені здібності, так само й політик, щоб займатися політикою, повинен мати потрібну для неї базу. Тепер ми вже маємо високі школи політичної науки. Проте, властиво, ще немає якоїсь чистої, окремої науки політики, але політикові треба добре розумітися на правничих науках, на економіці, на історії.

І от ми знаємо, що Покійний, власне, в ділянках правничих наук, історії й економіки був на висоті своїх завдань. Я думаю, що це було йому потрібне, і він займався студіюванням цих речей для того, щоб могли добре виконувати завдання політика.

Але для того потрібні ще і зовнішні умови. Колишній англійський прем'єр, який живе ще і тепер, але вже політикою не займається, Черчил, був не тільки політиком, але також і письменником, і навіть артистом-малярем. Але правдоподібно його здібності, як вродженого політика, були більші, як маляра, чи письменника. А крім того мав він і зовнішні сприятливі обставини для того, щоб розвинути свою діяль-

ність в політичній діяльності. А цього — саме цих зовнішніх обставин — бракувало професорові ЮРЧЕНКОВІ, як може бракує й багатьом з нас, які перебувають тут, на еміграції.

Проф. ЮРЧЕНКО, живши в підсоветських умовах, під режимом советсько-російського панування, не мав жодних можливостей показати себе, як політик. Для цього він мусів би хіба бути в рядах комуністичної партії. Але якось недовго перед своєю смертю він сам сказав: «На щастя, не тільки я не мав жодного бажання бути членом комуністичної партії, але й комуністична партія не хотіла мене мати у своїх рядах». Отже ясно, що в умовах підсоветського життя проф. ЮРЧЕНКО не міг розвинути діяльності на політичній арені, але коли, після другої світової війни, він попадає на еміграцію, то починає виступати з політичними доповідями, політичними рефератами, з промовами на різних наших національних святах і академіях. Ми знаємо, що його слово завжди находило великий відгомін і на цьому власне й полягає, в перших роках другої еміграції, його політична діяльність. Пізніше він приступив до одної політичної організації, став членом Національної Ради і мав щодалі, то більше можливостей для політичної діяльності. Але та політична діяльність проходила в наших еміграційних умовах, а річ ясна, що в емігрантських умовах (я не буду тут їх характеризувати) справжній політик не має справжнього поля для розгорнення своєї діяльності. Навіть в умовах чужого режиму, але режиму не тоталітарного, або, скажімо, не вповні тоталітарного, можна бути політичним діячем і можна розгорнути на цьому полі діяльність, як це було, наприклад, з українцями під польською займанщиною, де був напівтоталітарний режим. Але цього не було й немає в наших емігрантських умовах, і тому, може, професор ЮРЧЕНКО не тільки не мав можливості розвинути себе, як політик, але він тікав, сказати б так, не від політики, а від політиканства. Ховався куди інде і сам про себе говорив, що він — не політик.

Третя річ, яка для проф. ЮРЧЕНКА справляла спеціальні труднощі виявити себе в політичній діяльності, це те, що він належав до того політичного табору, який керувався засадами легалізму. Я далекий від того, щоб тут, на жалібних зборах дозволити собі робити якусь агітацію, не кажу вже за політичну партію, до якої належав Покійник і до якої я маю честь сам належати, навіть і агітацію за той більший табір, табір Української Народньої Республіки, чи Української Національної Ради. Але я хотів би тільки сказати (з чим усі, мабуть, погодяться), що обороняти засади легалізму, обороняти потребу існування українського екзильного уряду —

те, що робив Покійник — це є тяжче, аніж належати до політичної організації, яка робить, скажемо, корисну працю для України, але яка не зв'язує себе отими засадами легалізму, отією обороною екзильного уряду, засадами, які зустрічаються з певними зрозумілими застереженнями, як і серед чужинців, так і серед власного громадянства. І це була, власне, на мій погляд, та третя трудність, яка перешкоджала проф. ЮРЧЕНКОВІ виявити себе вповні, як політичного діяча.

Я собі пригадую одну річ, а саме: мабуть, мало хто знає, що в 1952 році проф. ЮРЧЕНКО з дружиною мали вже візу на виїзд до Америки. І від цієї візи проф. ЮРЧЕНКО відмовився і до Америки не поїхав, хоч у нього все вже було готове до від'їзду. Я смію твердити, що він тоді це зробив не для того, щоб залишитися тут лише для наукової діяльності, але також для того, а може й насамперед для того, щоб приймати участь у тому гурті, до якого він належав і який вів українську національну політику. Бо в той час спеціальних можливостей для наукової діяльності таких можливостей, які відкрилися трохи згодом, для проф. ЮРЧЕНКА тоді не було, і коли він тут залишився, то залишився для того, щоб працювати, як член Виконавчого Органу Української Національної Ради. Але він підтримував свою політичну діяльність науковими дослідженнями, як історик, як правник, як економіст. Я вже це говорив під час похорону і ще раз хочу це підкреслити, бо мені здається, що це було основною рисою праці Небіжчика а саме — студювання процесів на Батьківщині. Але так само, як в чисто теоретичних наукових студіях, так і в усіх дослідних студіях, проф. ЮРЧЕНКО шукав підтвердження правильності своєї політичної позиції і своїх політичних концепцій. Мені здається, що у своїх студіях, особливо в студіях над сучасним станом в Україні, він знаходив підтвердження правильності своєї політичної лінії, а тому стійко, твердо на тих позиціях тримався до кінця свого життя і напевно ще б довго тримався і приніс би велику користь не тільки, як науковець-дослідник, але й як політичний діяч.

Мені було би трудно (і мушу Вам сказати, що для цього треба спеціально приготуватися), говорити про професора ЮРЧЕНКА, як політика, говорити про те, яку ж політичну концепцію він мав. Я мушу тільки сказати, що його політичні погляди були дуже широкі і може він ще був щодо політичної концепції в стадії шукання. І в тому нема нічого не тільки дивного, але й нічого поганого, бо справжні політики ніколи не можуть стояти на місці, вони мусять бути завжди в стадії шукання, в стадії вишукування нових, може більш правильних, на їх погляд, концепцій. А коли ми візьмемо умовини нашого еміграційного життя і змінні обставини нашої визвольної справи, то тим більше це стає зрозумілим, і це, мені здається, є плюсом для кожного політика, коли він пробує далі знаходити, шукати нові розв'язки для нашої національної політики. Мені таки здається, що власне толерантність до інших політичних переконань це є те, що ми можемо занотувати, як річ цілком устійнену у Покійника. З другого боку, ми му-

симо собі усвідомити, що коли він мав якісь переконання, до яких доходив з обережністю, навіть з певними заганнями, то він умів, завжди з залізною логікою і з залізною переконливістю для інших, боронити свої позиції. Мені здається, що всі присутні не раз чули, як виступав проф. ЮРЧЕНКО, і коли він виступав, то в його словах була завжди залізна логіка.

Проф. ЮРЧЕНКО бачив майбутню Україну, як демократичну спільноту. Але коли він був непохитним демократом, то здругого боку він шукав для цієї майбутньої демократичної України правових норм. Для нього українська демократична держава мала б бути, водночас і правовою державою. Отже він був безумовний демократ, але він зупинявся над тим, як же зорганізувати устроєво, правно майбутню українську демократичну державу так, щоб вона таки трималася правових норм, щоб вона не переходила у форми анархії, як ми це часто спостерігаємо навіть серед дуже старих і досвідчених уже демократичних спільнот Заходу, як це було з Німеччиною, як це було з Італією, як це бувало кілька разів з Францією. Отже, це було те питання, над яким застановлявся проф. ЮРЧЕНКО. Демократія — так, демократична Україна — так, але разом з тим, ця демократія мусить знайти свій вислів у правовій державі.

І цьому власне, очима студіями над майбутньою Україною, спираючись на сучасній дійсності, віддавав свої здібності Покійник. Але студював він це, на мій погляд, для того, щоб мати підпертя для своєї політичної концепції, для себе, як політика. Мені здається, що коли б обставини змінилися так, що можна було б діяти у своїй Батьківщині, або навіть в той чи інший спосіб змінилися обставини на еміграції, то ми мали б професора ЮРЧЕНКА, як великого ма штабу політика, але з багажем, потрібним для політика з уродженими здібностями, багажем певної науково-дослідної бази.

Кінчаючи, я хочу сказати, що ми — Український Національно-Державний Союз, та організація, з долею якої зв'язав себе Покійник, можемо бути гордими, що в наших рядах була ця людина. Але, коли я це кажу, то це не значить, що ми хочемо якимось спекулювати на імені Покійного. Бо, як українець, як політичний діяч і як науковець, він належить не одній партії, до якої він був вписаний, — він належить всім українцям, всьому українському народові. Може отою своєю толерантністю до інакше політично думаючих, про яку я згадував, дав він найбільший доказ того, що належить не тільки до одної партії, яка горда з того, що він був у її рядах, а належить до всього українського народу і до всіх українців, які хочуть вибороти те, що ми називаємо кращою долею для України і для її народу. Отже, коли ми згадуємо його тут, то ми взяли на себе лише організаційний бік справи, щоб влаштувати ці скромні сходи. Але я повторюю: гордими з того, що серед нас був Покійний, можуть бути всі українці. Хай же пам'ять про нього живе серед нас.

Наукова діяльність Олександра Юрченка

Можна ставити собі питання, ким був покійний Олександр Володимирович Юрченко в більшій мірі: науковцем чи політиком? За своїм темпераментом, за своєю вдачею, за своїми нахилами й замилюваннями він був, безумовно, в першу чергу науковцем-професором. Він любив науково-дослідницьку працю, він все цікавився новими джерелами для об'єктів своїх дослідів, він любив опрацьовувати нові проблеми і зафіксувати їх у формі статей чи монографій, а водночас він любив ділитися результатами своїх дослідів з аудиторією: любив катедру і любив викладати свої думки особливо перед молодими слухачами-студентами університету. Обдарований прекрасним даром слова, доброю пам'яттю і маючи величезну ерудицію, він був надзвичайно цікавим лектором, якого слухати було великою приємністю.

Але все ж у першу чергу О. В. Юрченко був політиком, і це в наслідок свого гарячого патріотизму і глибокого усвідомлення свого обов'язку, як політичного емігранта. І ця обставина, ця свідомість обов'язку перед поневоленою батьківщиною визначила напрям його наукової діяльності, якій він міг нарешті вільно присвятити себе лише на еміграції.

Треба підкреслити, що О. В. Юрченко був широко освіченою людиною. Головний профіль його освіти — юридичний, бо він в 1926 р. закінчив юридичний факультет Київського Інституту народного господарства. На молодого, талановитого правника відразу звернули увагу українські правничі кола, що гуртувалися навколо Української Академії Наук та її комісій, і О. Юрченко стає членом двох таких комісій: Комісії по вивченню українського і західньо-українського права (голова академік проф. М. Василенко) та Комісії по вивченню советського права. В першій комісії О. Юрченко працював над темами про адміністративний устрій Правобережної України в XVII столітті і про адміністративну організацію козацької української держави. В «Працях» цієї комісії видрукована була й перша робота покійного п. заг. «Радомисльські консисторські книги 1776 і 1792 років». (Про працю в цій комісії яскравий спогад подала, в своїй промові над могилою покійного, вдова проф. М. Василенка проф. др. Наталія Василенко-Полонська).

Для Комісії по вивченню советського права О. Юрченко виготовив працю п. заг. «Система взаємних гарантій у советських установчих федеральних актах».

Але розгром українських національно-культурних сил в 1929/30 рр. припиняє блискуче розпочату кар'єру О. Юрченка. В пошуках за новою діяльною працею він екстерном здає іспити перед державною комісією наркомпроса УССР і одержує кваліфікацію «викладача в вищій освіті з правом викладати українську мову і літературу в ВУЗах, ВТУЗах і технікумах». Ще за студентських років О. Юрченко брав активну

участь в «українізації», викладаючи українську мову на різних курсах. Отже звання викладача дало йому змогу в другій половині свого перебування під большевиками зайнятися педагогічною працею, яку він завжди дуже любив.

Але непевність становища, як педагога, а також і потяг до поширення своїх знань штовхає О. Юрченка на те, щоб познайомитися ще з однією галуззю знання — з економікою. На протязі 1930-33 рр. він здає теж екстерні іспити за курс Київського Інституту виміни та розподілу. Це дає йому можливість, правда, недовгий час, працювати як науковий співробітник економічного відділу Всесоюзного науково-дослідного інституту тютюнових виробів у Києві. І тут О. Юрченко виявив свою активність, опрацьовувавши тему «Економічне угрунтування існуючого штандарту махоркової сировини та готових виробів».

Але справжнього розмаху та інтенсивності наукова діяльність Покійного могла набрати лише на еміграції, в умовах вільного дослідження і вільного, не обмеженого жодною тоталітарною ідеологією слова. Хронологічний перебіг наукової кар'єри Покійного був наступний:

В 1948 р. Український Вільний Університет вибрав його доцентом при катедрі діючого в УССР права. В 1952 р. він обороняє при УВУ докторську дисертацію. В 1953 р. він стає надзвичайним професором УВУ, а 1954 р. — дійсним членом Інституту для вивчення СССР в Мюнхені і старшим науковим співробітником того ж Інституту. В 1959 р. його обирає своїм дійсним членом Наукове Товариство ім. Шевченка. В 1961 р. він стає звичайним професором УВУ, а також членом Наукової Ради і заступником голови Наукової Ради Інституту для вивчення СССР.

За цей час Покійний написав цілий ряд більших праць, а саме: університетський курс про діюче в УССР право п. з. «Нарис основних начал діючого в Україні права» (1948-1949), «Державний і судовий устрій УССР» (1949, том I «Енциклопедії українознавства»), «Ідеологічно-правні начала державної організації підсоветської України» (1952, докторська дисертація), «Советські федеративні форми та їх ідеологічно-правнича функція» (1953, габілітаційна праця, видана Інститутом для вивчення СССР в 1956 р. п. з. «Природа і функція советських федеративних форм»), «Українсько-російські стосунки після 1917 р.» (велика, на 500 стор., монографія, написана на замовлення мюнхенського Ост-Европа-Інституту, опублікована в різних виданнях лише частинно), «Державно-політичний стан УССР у світлі сьгоднішніх советських концепцій» (1956 р.) — праця опублікована в науковому збірнику Українського Вільного Університету, та нарешті остання монографія Покійного, що вийшла у світ безпосередньо після його смерті у виданні Інституту для вивчення СССР, оз-

доблена його портретом і коротким некрологом — «КПУ, її роль і завдання в боротьбі комуністичної диктатури за опанування України».

Крім того, у виданнях того ж Інституту надруковані були в різних мовах (англійська, німецька, французька, турецька, іспанська, українська) близько 50 статей на різні біжучі теми советського життя. Поза тим статті О. В. Юрченка друкувалися в різних еміграційних виданнях, як напр. «Розбудова держави» (Торонто, Канада). До цього ж наукового доробку Покійного треба додати також і його статті в «Меті». Хоч по характеру нашого журналу вони мусіли мати популярно-публіцистичне оформлення, але О. Юрченко умів і в цьому оформленні викласти свої думки, дотримуючись наукового методу, з науково витриманою логічною аргументацією.

Три цикли з ділянки советознавства притягали увагу О. Юрченка як наукового дослідника: 1) т. зв. «федералізм і федеративні форми в державному устрою СССР», 2) тісно пов'язане з цим національне питання в СССР та большевицькі способи його розв'язання в умовах Советського Союзу і 3) проблема захоплення російськими большевиками неросійських республік 1917 р.

І в виборі цих об'єктів своїх дослідів виявилася вдача О. Юрченка, що був, як сказано, не тільки науковцем, але в першу чергу політиком, якому доля поневоленої батьківщини і боротьба проти поневолювача — російського большевизму пердовсім лежала на серці.

О. Юрченко дуже добре розумів і в своїх статтях, а головним чином у своїй монографії «Природа і функції федеративних форм» зумів вияснити і довести, що федералізм для большевиків був вимушеним компромісом, «найменшим лихом», що його большевики мусіли прийняти, щоб утримати під своєю владою всі ті національні неросійські республіки, що їх вони захопили насильством і підступом. Федеративний принцип будови держави з одного боку і комуністична доктрина і практика тоталітарної держави, в якій «безмежне збільшення функцій і обсягу діяльності держави могло бути здійснюване лише централізованим, з одного місця керованим порядком» з другого — це ті дві засади, що одна одну виключають. І в цьому протиріччі О. Юрченко вбачав одне з слабих місць Советської держави. Розкрити це слабе місце, вказати на нього всім тим, що у вільному світі провадять боротьбу проти войовничого большевизму, він вважав за свій обов'язок наукового дослідника-советолога.

Таким слабим місцем держави советів О. Юрченко вважав і національне питання. Він уважав і доводив, що большевики не розв'язали національного питання, що федеративний устрій і формула про культуру «національну по формі і соціалістичну по змісту» — це лише зовнішня оболонка, яка такого розв'язання не дає і не може дати. Він постійно вказував на спеціально привілейоване становище руського народу в советській державі і на ті процеси спротиву, які проходять серед неросійських національностей.

В недооцінці національної проблеми з боку чинників західного, свободного світу він вбачав велику небезпеку, бо така недооцінка натураль-

но приводить і до неправильних методів боротьби з большевизмом. Він умів, оперуючи виключно цитатами із советських статей, розкривати правдивий зміст тих висловлювань, схований за лущинням большевицької фразеології. Так, наприклад, у своїй статті «Сучасна система господарського управління і місництво в советських республіках Туркестану», вміщеній в одному з видань Інституту, він дав надзвичайно вірну характеристику явища «місництва», що по істоті є одним із способів боротьби туркестанських народних республік за їхні національно-економічні інтереси проти комуністичної політики.

Проблемами третього циклу — проблемами захоплення російськими большевиками неросійських республік і советизації їх — О. Юрченко цікавився не тільки тому, що події того часу, яких він сам ще за своїх хлоп'ячих років був свідком, притягали його своєю драматичністю. В способах і методах, що їх вживали большевики, підпорядковуючи своїй владі неросійські республіки і в першу чергу найбільшу з них — Україну, О. Юрченко вбачав небезпеку і для того світу, що ще залишився вільним, але є загрожений російсько-большевицьким імперіалізмом. І О. Юрченко в своїх працях науковим методом розкрив всю перфідність і облудність большевицької тактики.

Покійному, як демократові з глибокого і твердого переконання, була чужа і несприйнятна ідея колективної відповідальності. І тому йому була чужа і несприйнятна теза, що за большевизм несе відповідальність російський нарід. Але як учений дослідник він ясно бачив і розумів, що большевизм, після того як він запанував в центрі кол. Російської імперії, і після того як створена ним нова імперія-держава Советів стала грізною і небезпечною силою, не міг бути творивом якоїсь інтернаціональної мафії, але що він знайшов придатний ґрунт саме на етнографічній території російського народу. В дискусії на туцінській конференції Інституту для вивчення СССР в 1954 р. він дуже дотепно сформулював свою думку з приводу коріннів большевизму в таких словах: «Що торкається коріннів марксизму і большевизму, то я хочу звернути увагу на те, що самі ортодоксальні марксистки твердять, що джерелами ідеологічного марксизму були три речі: англійська політична економія, французький соціалізм і німецька ідеалістична філософія. Три конкретні явища, що виникли в конкретних історичних і національних умовах. Але чомусь ці три конкретні речі промандрували в Росію і не запанували ані в Англії, ані в Німеччині, ані у Франції, а саме в Росії. Отже, якісь конкретні історичні умови там були...»

Однією з великих конкретних заслуг Покійного, під час його праці в Інституті для вивчення СССР, було те, що він, будучи членом комісії для підготовки наукової конференції Інституту в 1961 р., зумів відстояти тему конференції «Проблеми советського колоніалізму». Політична актуальність такої теми не підлягала жодному сумніву: адже на XV Асамблеї Об'єднаних Націй сам Хрущов, що тоді очолив советську делегацію, повів неперемінливий наступ на країни

вільного світу під гаслом знищення всіх решток колоніалізму в цілому світі, за виключенням, розуміється, колоніалізму Советської імперії. І завданням конференції було дати науково угрунтовану відповідь на цей наступ, доводячи, що саме советська держава є останньою колоніальною державою в світі: в стосунку до неросійських народів Советського Союзу, в стосунку до держав-сателітів і *in spe* — в стосунку до новопосталих держав Азії та Африки.

Таким чином, посвятивши себе, під час свого перебування на еміграції, науковому вивченню різних проблем советської дійсності, О. Юрченко водночас посвятив себе і постійній боротьбі

з большевизмом і боротьбі за визволення України.

В особі О. Юрченка відійшов на віки один з найвидатніших українських советологів. Ця втрата незаступна. Бо, розуміється, серед молодшої української генерації напевно є науковці, що займаються советознавством, здібні і працьовиті не в меншій мірі, ніж був Покійний, але їм все бракуватиме того безпосереднього знання советської дійсності, що його мав Покійний, проживши два десятки років під Советами.

А як людина з широким виднокругом, з критично наставленим розумом та з великою спостережливістю, він ці роки прожив «з розкритими очима».

Є. Г.

Ахіллесова п'ята советського народного господарства

Нас, емігрантів, дуже часто обвинувачують тут, на Заході, в тому, що ми в надто чорних фарбах малюємо советську дійсність. Мовляв, ми перебільшуємо, бо й не можемо не перебільшувати: у нас надто суб'єктивний підхід до всього, що відбувається на нашій батьківщині, підхід, що є результатом нашого принципіально непримиренного ставлення до большевиків. Певної логічності цьому закидові не можна відмовити. А проте треба ствердити, що майже всі твердження еміграційних советологів раніше чи пізніше виявлялися правдою, яку в той чи інший спосіб підтверджували самі большевики. Разючий приклад цьому дає советське сільське господарство, що стало насправді ахіллесовою п'ятою цілої советської економічної системи. З самого початку ми твердили, що накинута селянству народів СССР колективізація сільського господарства є економічним нонсенсом; що примусова праця в сколективізованих господарствах не може дати тих ефектів, що їх дає вільна праця на шматкові власної землі.

Як відомо, колективізація могла бути здійснена лише за допомогою страшного, небувалого в історії адміністративного тиску на селянство, здійснена мірами примусу, що супроводився терором. Відомо також, яку ціну заплатило зокрема українське селянство за колективізацію: мільйони висланих на примусові роботи, мільйони загиблих від голоду 1932/33 років.

Які ж були економічні наслідки колективізації? Майже 25 років ми не могли нічого про це довідатися. Диктатура Сталіна здушувала не тільки кожний вияв свободної думки, але і кожну спробу правдивої інформації. І це саме перед смертю Сталіна, на XIX партійному з'їзді, ми почули самохвальну заяву Маленкова, що, мовляв, в СССР зернова проблема розв'язана вже остаточно. А через рік, уже після смерти диктатора, зібрався у вересні 1953 р. Пленум ЦК КПСС, щоб обговорити катастрофальну ситуацію, що в ній опинилося советське сільське господарство: урожайність зернових культур сто-

їть на нижчому ступені, ніж це було до революції; поголів'я худоби, в порівнянні до часів перед колективізацією, зменшилось; за здані по обов'язкових поставках продукти держава платить такі низькі ціни, що в багатьох випадках одержаних грошей не вистачає на оплату перевозки цих продуктів до місця здачі.

Деяких заходів було вжито; зокрема дещо підвищено заготівельні ціни, але далеко не в тій мірі, щоб вони справді давали зиск колгоспам. Вихід із ситуації знайдено було, однак, не по лінії реорганізації сучасної системи сільського господарства, а деінде: в освоєнні цілинних і перелогових земель, яких у Советській імперії було ще чимало. 42 млн. гектарів новоосвоєних земель — це справді досягнення, що ним советська плянова господарка може похвалитися. Але в Советах ніхто не займається проблемою народно-господарської рентабельності того хліба, що одержується з цілинних земель Казахстану, де затрачено величезні матеріальні засоби, щоб освоїти ті розлогі, незаселені степи. А цей хліб дорого обійшовся населенню СССР. Ми вже не кажемо про моральні втрати, про, під виглядом добровільності, примусове переселення сотень тисяч молоді, яка примусована була жити і працювати в страшних, нелюдських умовах необжитого краю. Але освоєння цілинних земель було лише паліативом, що дозволив, щоправда, дещо збільшити продукцію зерна, але остаточно виходу з кризи, в якій опинилося советське сільське господарство, освоєння не дало. Перш за все тому, що, не зважаючи на збільшення, сільсько-господарська продукція далеко ще не вистачала, щоб повністю задовольнити всі потреби населення і держави. Бо, за ухвалою січневого (1961) Пленуму ЦК КПСС, «для повного задоволення потреб держави треба довести в найближчі роки закупки зерна щорічно до 4.200 млн. пудів (березневий 1962 р. Пленум ЦК збільшив цю суму до 4.500 млн. пудів), м'яса до 13 млн тон, молока до 50 млн. тон. Між тим в 1961 р. фактично здано державі:

зерна	3.180 млн. пудів,
м'яса	7,3 млн. тон,
молока	28,3 млн. тон.

Таким чином, щоб досягнути намічені пляни, треба, щоб було здано зерна на 1/3 більше, а м'яса і молока майже вдвічі.)*

Крім того новоосвоєні казахстанські степи — це дуже ненадійне джерело сільсько-господарської продукції. Вже і тепер спостерігається зменшення збору зерна, і то дуже значне: в найліпшому 1958 році було зібрано 1.343 млн. пудів, що означало, що цілина дала додатково ще один мільярд збіжжя, а в 1961 р. гуртовий збір дав всього 896 млн. пудів, отже майже на пів мільярда менше. Державні ж закупки зерна за той час зменшилися на половину: замість 904 млн. пудів в 1958 р. Казахстан дав усього 458 млн. в 1961 р.

Советське керівництво, і в першу чергу сам Хрущов, останній час намагаються знайти вихід із цієї ситуації. Ці пошуки виходу йдуть у двох напрямках. З одного боку провадяться різні реконструкції в управлінні сільським господарством. Найбільша, і треба сказати, позитивна реформа в цьому відношенні була переведена в 1958 р. Це — ліквідація машиново-тракторних станцій і передача всієї сільсько-господарської техніки у власність колгоспів. Цим самим усунено подвійність в керівництві сільсько-господарською продукцією. Інші реформи властиво зводяться до того, що або створюються нові інституції, або перерозподілюються функції між тими, що вже існували. Найдалі йдуча з усіх цих реформ переведена на безрезневому Пленумі ЦК КПСС цього року, це створення системи територіальних міжрайонових продукційних совгоспно-колгоспних (або колгоспно-совгоспних) управлінь в залежності від того, чи більше колгоспів чи совгоспів підпорядковано цій інституції. В областях, краях, автономних і союзних республіках мають бути організовані комітети по сільському господарству, як зверхні над згаданими управліннями органи, а цілу систему очолює Загальносоюзний Комітет по сільському господарству. Отже керівництво і контролю всього складного комплексу заходів для піднесення сільсько-господарської продукції передається в руки громіздкої, партійно-бюрократичної організації. Ледве чи можна сподіватися, що це дасть позитивні результати.

З другого боку виходу з кризи сільського господарства шукається в зміні структури посівної площі. Вже в 1956 р. Хрущов розпочав кукурудзяну кампанію. В результаті посівна площа під кукурудзою збільшилася з 3,5 млн. гектарів в 1953 році до 25,7 млн. гектарів в 1961 році. В Українській ССР це збільшення посівів кукурудзи представляється так: 1953 р. — 1,8 млн. гектарів, в 1961 р. — 6,5 млн. гектарів; при чому треба зауважити, що саме в Україні збільшення посівів кукурудзи відбулося за рахунок значного зменшення посівів пшениці: з 9,5 млн. гектарів

в 1953 р. до 6,9 млн. гектарів. Кукурудза дає більше зерна на гектар, ніж інші зернові культури, отже кількісний ефект большевики цим ніби досягають. Але щоб кукурудза давала високі врожаї, треба великого вкладу праці. А в советському сільському господарстві, завдяки низькій продукційності праці, робочих рук все бракує.

Але кукурудза ще не давала виходу. Поперше кукурудза може дозрівати лише в певних широтах, а подруге не можна ж кукурудзою замінити всі зернові культури. І в останній час Хрущов повів нову кампанію: проти травопільної системи. Адже ж під травами, при травопільній системі, площа виносила до 40 млн. гектарів по цілому СССР. Травопільна система була властиво накинута советському сільському господарству за часів Сталіна. Її «ідеолог», академік Вільямс вважався непомильним авторитетом у справах структури сільсько-господарських угодів, і за цим авторитетом стояв авторитет Сталіна. Розуміється, в тому вигляді, як травопільна система уживалася в советському сільському господарстві, було багато пересад, і вона потребувала значних коректив. Але і в загальному відкиненні трав, як складової частини сівобороти, і заміни їх просапними культурами, те, чого вимагає тепер Хрущов, є теж пересад, і то дуже небезпечна для сільського господарства, особливо, в північних та північно-західних районах СССР. Поперше трави виконували в сівобороті свою роль, охороняючи ґрунт від ерозії. Для переходу на просапні культури треба попереду зробити великі капіталовклади в гідромеліоративні роботи. Подруге просапні культури знову ж таки, як і кукурудза, і ще більшою мірою вимагають великого накладу праці. Потрет'є ці культури вимагають угноєння, а справа продукції мінерального добрива в СССР стоїть дуже зле.

В березні цього року відбувався Пленум ЦК КПСС, на якому спеціально обговорювалися як проблема реорганізації управління сільським господарством, так і проблема заміни травосіяння на просапні культури. Виступало більш як 50 промовців. Промова самого Хрущова зайняла в «Правді» 9 повних сторінок, а його заключне слово ще добрих 3 сторінки. На Пленумі були присутні всі ті партійні й державні достойники, що несуть відповідальність за стан сільського господарства в СССР. І ніхто на цьому зборищі не підніс питання про те, що одна з найважливіших галузей сільського господарства — тваринництво — приносить величезні страти, як колгоспам, так і совгоспам; що закупочні (для колгоспів) і здавальні (для совгоспів) ціни далеко не покривають собівартості продуктів тваринництва; що в наслідок цього колгоспам і совгоспам нема жодного інтересу в поширенні тваринницької продукції. Минули неповних три місяці, і 1 червня ц. р. було опубліковано «Звернення ЦК КПСС і Ради міністрів СССР» до всіх робітників і робітниць, колгоспників і колгоспниць, робітників і робітниць совгоспів, советської інтелігенції, до всього советського народу». В цьому зверненні констатується факт втратності тва-

*) В ухвалі Пленума не сказано, чи ці 13 млн. тон мяса подано в живій чи забійній вазі. Якщо в цій останній, то треба мати на увазі, що закуплено м'яса в 1961 р. лише 4,4 млн. тон, отже треба збільшити продукцію м'яса втричі.

ринницької продукції і підносилися ціни, не тільки закупочні та здавальні, але й роздрібні, на м'ясні і молочні продукти пересічно на 30%.

Це був грім серед ясного неба. Він приголомшив і тих західних советологів, що наївно вірять в безперервний поступ советської економіки і в непогрішну мудрість советських керівників. Мабуть він, цей грім, приголомшив і мільйони советських громадян, яких ця ухвала болюче вдарила по кишені, а може й по шлунку, бо ж деяким категоріям населення доведеться відмовлятися від м'яса і переходити на картоплю.

Отже на повному ходу до «сяючих вершин комунізму», на самому вступі в царство повного достатку й «ізобилія» советському громадянину ві доводиться відмовлятися від таких продуктів

споживання, що їх уживання скрізь вважається ознакою заможности населення.

Підвищення цін переслідує одночасно дві мети, які властиво колідують між собою. З одного боку советське керівництво хоче «перекачати» засоби з міста на село, щоб дати можливість здійснити ті капіталовкладки в сільське господарство, що конче потрібні для переведення запроєктованих реформ. З другого боку високими цінами воно хоче обмежити споживання м'ясних і молочних продуктів, яких не вистачає.

Що реального дасть це підвищення, покаже майбутнє. В кожному разі советському населенню воно дало значне зниження його життєвого рівня.

Богдан Войнарович

Тиждень Поневолених Народів

Цього року Президент США Кеннеді, своїм проголошенням, знову встановив від 15 липня «Тиждень поневолених народів», який, тому що він виходить з резолюції Конгресу США в 1959 році, стосується й України та її народу. Саме в цей момент поновне проголошення «Тижня поневолених народів» набирає спеціального значення. Бо ж до останньої, так би мовити, хвилини — з огляду на стан міжнародних відносин, внутрішні потягнення американської політики та шалене спротивлення цій імпрезі як з боку советської Москви, так і з боку єдиноділимських, реакційних кіл російської еміграції — не було певности, чи таке проголошення матиме місце. Але з уваги на натиск громадської, пресової й парламентарної опінії в Америці речники американського Стейт Департаменту, який ніби негативно відноситься до континування справи «Тижня поневолених народів», а також деякі неприхильно до поневолених народів наставлені дорадники американського президента не відважилися чи не змогли вимогти перекреслення розпочатої в 1959 році акції. І саме в цьому спротиві і факті, що цей сильний спротив імпрезі «Тижня поневолених народів» не здолав перемогти, — в цьому треба вбачати велике моральне значення цьогогорічного проголошення американського Президента.

З цього приводу варто ще раз повернутися до настроїв 1959 року і тих дискусій, які були вислідом прийнятої Конгресом США Резолюції, що набула, як відомо, сили Закону. Тоді чулися голоси — не тільки серед неприхильних нам чужинців, які намагалися затушувати значення Резолюції, але й серед деяких українських діячів (і то дуже поважних) — що Резолюція і впливає з неї проголошення Президента США не мають практичного значення, що цей факт не вплине на хід американської політики і що, мовляв, лише наївні люди, які не розуміються на політиці, можуть не то що покладати якісь надії, а навіть взагалі звертати увагу на цю подію.

Ми цілком згодні з голосами, які твердили чи твердять, що справа «Тижня поневолених наро-

дів» не означає звороту в американській, чи всьому світу, політиці супроти поневолених народів і цілого комплексу питань, зв'язаних з існуванням і дією російсько-советської імперії. Ми згодні також, що та подія в 1959 році не давала і досі не дає якихось безпосередніх т. зв. практичних можливостей. Але ми і далі не тільки вважаємо, але й ще більше впевнюємося, що справа «Тижня поневолених народів» не є того роду, що від неї можна просто відмахнутися або перейти до порядку денного, не звернувши на неї жадної уваги.

Чи такі факти, як виступи різних державних мужів Заходу в користь поневолених народів (насамперед виступ канадійського прем'єра Діфенбейкера на форумі Об'єднаних Націй восени 1960 року), як статті в різних передових журналах і газетах Заходу про справи поневолених народів, а серед них напр. знаменна стаття про Україну французького політика і дипломата Франсуа-Понсе, — чи це все має оте знамените практичне, безпосереднє значення? Безумовно ні. Але такі факти мають величезне психологічне значення не тільки для справи поневолених народів у світі, а насамперед для самих цих народів в підневільних умовах російсько-советського окупаційного режиму, про що свідчить якнайвиразніше брутальна, непогамована й негайна реакція на такі факти з боку Москви. І тому було б просто божевіллям для української політики не звертати на такі факти уваги й не намагатися, щоб цих фактів траплялося якнайбільше і щоб вони ставали все частішими.

Вертаючися до самої справи «Тижня поневолених народів», ми вважаємо, що й сама вона заслуговує на те, щоб і далі присвячувати їй належну увагу, хоч, справді, і не счиняти довколо неї «оптимістичного» галасу і не покладати на саму цю справу якісь особливі надії. Фактом бо є, що в західному світі, а передовсім в США, проблеми поневолених народів не знаходять належного зрозуміння і, беручи в загальному, стоять зле. Але ж ніхто хіба не може заперечити, що нашим завданням є далі працювати і намагатися пробивати мур незрозуміння і,

може, навіть злочинної бездіяльності в наших справах з боку Заходу? І робити це не тільки в наших власних інтересах, але і в інтересах самого західного світу, що перебуває під постійною, може навіть неповні усвідомленою, загрозою російсько-советського імперіялізму. І от, власне, справа «Тижня поневолених народів» створює невеличку дірочку в отому мурі незрозуміння, через яку можна подавати наш голос і намагатися її побільшити. Бо ж уже сам той факт, що біля цієї справи зав'язалася і не вгає дискусія, що існують її противники, але так само прихильники, які хочуть надати їй ширшого значення, вказує на те, що вона відкриває певну дорогу для дальшого впертого і послідовного ставлення нашої справи на міжнародньому форумі. І може прийде такий час, коли оті всі громадські, пресові й парламентарні кола Америки, які захищають справу поневолених народів, спроможуться ввести її в площину не тільки «театральних жестів», але й практичної політики, або принаймні наблизити її до того. Проте, досягти цього вони можуть не при нашій, самих зацікавлених, байдужості або й злобному скептицизмі, але при нашій активній участі і допомозі.

Є ще дві речі, на які варто звернути увагу в зв'язку з проголошенням, особливо цього року, «Тижня поневолених народів». Перша — це те, що ця справа викликає велике зацікавлення в політичних колах інших держав Заходу — в Англії, у Франції, в Німеччині і т. і. На цю справу ми можемо покликатися в наших розмовах з політично-парламентарними діячами різних європейських і позаєвропейських держав. Якби цього року проголошення Президента США не відбулося, то це негативно відбилося б на відношенні до справ поневолених народів не тільки в США, але й в цілому ряді інших держав, а насамперед це справило б пригніблююче враження на самі поневолені народи під режи-

мом окупації Москви. Бо це свідчило б про те, що наші справи стоять ще гірше, ніж вони стояли до цього часу.

Друга річ — це та обставина, що саме цього-річне проголошення «Тижня поневолених народів» утримує в стадії актуальності розпочату деякими парламентарними колами США першу, може ще дуже несміливу і без особливого значення, спробу введення справи поневолених народів в площину отої, для деякого вимірної, практичної політики, а саме покликання до життя при Конгресі США постійної комісії для справ поневолених народів. Ми вважаємо, що реалізація цього задуму наблизила б таку нашу справу до площини практичної політики, бо хоч така комісія і не мала б великого практичного значення, але вона, власне, побільшувала б оту згадану вище «дірочку» і створювала б, принаймні, постійну адресу, на яку можна було б звертатися з нашими справами.

Отже, з усіх наведених вище міркувань (що їх можна було б ще значно поширити іншими аргументами), ми вважаємо, що справи «Тижня поневолених народів» легковажити не можна і що з факту поновного проголошення Президента США в цьому році треба радіти. Майбутнє покаже, хто грішив «наївністю»: ті, які вважали, що на тлі безнадійного майже стану справи поневолених народів у західному світі Резолюція Конгресу США є отим першим, хай і дуже слабким проблеском, що створює певні можливості не для негайної «практичної» політики, але для дальшої нашої наполегливої праці в політичних колах Америки і всього західного світу? Чи, може, «наївними» (висловлюючись делікатно) були ті, які відмахувалися від «Тижня поневолених народів», що був, мовляв, лише певним демонстративним потягненням, а натомість всі свої надії покладали на уявні «практичні можливості», які, насправді, жадних «можливостей» не давали і не дають.

М. В.

П'ята Сесія УНРади і завдання УНДС

П'яту Сесію УНРади треба відзначити як найважливішу подію на протязі дотеперішнього існування Української Національної Ради. При заснуванні Української Національної Ради не було стільки труднощів і небезпек до побороення, як в періоді П'ятої Сесії. В часі заснування всі партії були згодні щодо головних напрямних її роботи, а тому й творення керівних органів не представляло труднощів. Але П'ятій Сесії грозила катастрофа.

Колись в майбутньому наші нащадки будуть дуже дивуватися, якто ДЦ УНР, що є екзильним урядом минулої й майбутньої незалежної України, міг хочби на хвилину вагатися, що в даному випадку зробити; та що такі знайшлися люди, які помімо ясного становища всієї унрадівської маси, вкінці й більшості членів УНРади на V Сесії, боронили політику АКВ, ставши за димовою заслоною безпідставних обвинувачень керівних осіб УНР, та що тепер, після V. Сесії

дехто продовжує свою давню роботу під димовою заслоною безпідставних обвинувачень проти цілої V. Сесії та поодиноких чільних осіб.

Львину частину свого часу V. Сесія присвятила дискусії над відношенням до гасла незалежності України. Дехто з критиків V. Сесії дивується цьому фактові, бо це ніби мало б виглядати, що поза тим в УНРаді іншої зовнішньополітичної проблематики немає. Здивування цих критиків йде у фальшивому напрямку. Бо дивуватися треба не тому, що дискусія так довго тривала, або що взагалі відбулася над цим питанням. Вона мусіла відбутися. Таке або інше вирішення цього питання вирішувало про те, «бути чи не бути» Українській Національній Раді. Йшлося про дальшу політичну лінію Української Національної Ради. Отже Україна не була «під плотом», як це презирливо оповідає один з критиків (В. П. Стахів в журналі «Сучасність»), а весь час стояла перед очима диску-

тантів на найбільш почесному місці, бо саме про Неї весь час йшлося.

Не самому фактові дискусії над питанням АКВ треба дивуватися, ані так довгій дискусії над тою справою, а дивуватися треба, що частина членів Української Національної Ради так завзято боронить зв'язку Української Національної Ради з АКВ, що постанові V. Сесії в цьому питанні не хоче підкоритися і, під різними димовими заслонами, спираючись на тверду базу АКВ, попровадила вже після Сесії шалену кампанію проти керівних тіл УНРади. І дивуватися треба дуже, що якраз в питанні відношення до АКВ згаданий критик не висловлює своєї думки...

Другим важливим, може й переломовим, моментом на V. Сесії був поворот ОУН. На IV. Сесії ОУН вийшла з Української Національної Ради, бо не пірвано зв'язків з АКВ. Тепер вона повернула, бо зв'язки пірвано. Поворот ОУН скріплює Українську Національну Раду, поширює її базу діяння, збільшує можливість притягнення до Української Національної Ради ще й тих кількох організацій, що досі стоять на боці. Найгостріші критики V. Сесії й цей момент промовчують. Чи тому, що, на їхню думку, це мало-важне, а чи може тому, що це їм не сподобалося? Маловажним це не є, коли така поважна організація як ОУН, з таким великим числом членів і вишколених політичних працівників в різних країнах перебування нашої еміграції, — коли вона діє в площині УНРади. Дуже прикро було б, коли б цей факт не сподобався нашим критикам з ЗЧ ОУН і ОУНз — замість того, щоб цьому приплеснути, тай собі готуватися піти за прикладом ОУН. Тепер не стоїть нічого на перешкоді до такого з'єднання сил, до створення єдиного фронту боротьби проти всіх ворогів незалежності батьківщини. Хіба тільки невинуватана неохота.

Були й від'ємні моменти в часі V. Сесії Президенти Др. Витвицький в своїй заключній промові про це висловився, що «люди були й є людьми». А він старий парламентарист. В кожному разі до бійки кріслами, як це бувало в інших парламентах, на V. Сесії не дійшло. Президент також заявив, що «йому здавалось часом, що він чує голос Петлюри...» Це велика похвала Сесії.

Наша організація склала іспит політичної зрілості. Вона не дала себе спровадити на манівці.

Хроніка УНДС:

РЕЗОЛЮЦІЯ, УХВАЛЕНА НА ЗУСТРІЧІ УНДС США і КАНАДИ

дня 23. червня 1962 р. в Торонті у десятиріччя заснування УНДС в Канаді

Члени організацій: Українського Національно-Демократичного Союзу у Канаді і Українського Національно-Державного Союзу США, присутні на Зустрічі цих організацій у Торонті, сердечно вітають Президента Української Народної Рес-

Після й керівництво були однієї думки: УНРада має провадити самостійну незалежницьку політику.

Що далі? Мусимо допомагати УНРаді розгорнути роботу в кожному можливому напрямку. Саме керівництво УНРади без активної співпраці всього членства нічого не може зробити. Мусимо дати їй матеріальну підтримку, щоб робота не була паралізована через брак фондів. Мусимо розгорнути працю всюди на місцях, щоб приєднати прихильників УНРади, щоб і інші організації пристали з нею до єдиного фронту. Не провадити суперечок за дрібниці, не бавитися інтригами, плітками (лишим це знаному всім нашому, ідейно безхребетному спекулянтові, відступникові), а дискутувати поважно й речево про політичні проблеми. Перед УНРадою такі конкретні проблеми, як розгорнення письмової агресивної агітації й пропаганди в різних мовах, скріплення й пожвавлення представництв Укр. Нац. Ради в різних країнах, нав'язання зв'язків з різними урядами, керівними особами, людьми науки й техніки, з чужомовною пресою, краєвидами й міжнародними організаціями тощо. Без відповідних матеріальних засобів Українська Національна Рада цієї роботи виконувати не зможе. **Члени нашої організації, кожний зокрема, мусять не тільки самі накласти на себе податок, але й бути ініціаторами у збірках по домах, на зборах, різних імпрезах тощо.**

При цьому мусимо розбудовувати нашу організацію УНДС. А її можна розбудовувати й скріпити тільки щоденною наполегливою роботою в усіх напрямках. Насамперед треба наші видавничі справи піднести на належну височину. **Ми мусимо зробити «Мету» двотижневиком, газетою, що буде регулярно виходити та доходити до найширших кругів нашої еміграції.** Щоб започаткувати цю газету, треба насамперед зібрати такий пресовий фонд, який забезпечував би видання на кілька місяців. **Мусимо зараз приступити до збирання цього фонду.** Час не стоїть, відкладати нікуди.

Ніхто не сміє бути тільки «гоноровим» членом нашої організації; свою відданість організації й її роботі треба засвідчити ділом: працею для скріплення і розширення організації на всі місцевості, де перебувають наші емігранти, матеріальною допомогою на газету й інші видавництва та організаційні видатки.

Зробім нашу партію ще більшою, сильнішою. Сильна партія дасть і сильне попертя УНРаді.

публіки, Д-ра Степана Витвицького, Віцепрезидента Івана Багряного, Голову Виконавчого Органу Української Національної Ради, Миколу Лівницького, Голову Української Національної Ради Осипа Бойдуника і всіх членів УНРади та її Виконавчого Органу, що так віддано продовжують свою роботу для свободи і добра Українського Народу.

Присутні стверджують, що помимо зовнішніх і внутрішніх труднощів, які доводиться поборювати Державному Центрові Української Народ-

ньої Республіки, Президія УНРади та її Виконавчий Орган мужньо провадять важливу відповідальну роботу у боротьбі за визволення Українського Народу і відновлення Української Народної Республіки.

Присутні закликають членство УНДС і все патріотичне громадянство до повної моральної й матеріальної підтримки Державного Центру Української Народної Республіки.

Присутні стверджують посилення брутального наступу московського імперіалізму та неприхованого шовінізму на Український Народ з метою знищити його духову і фізичну субстанцію. Це знайшло свій вислів: 1) у новій платформі КПСС і резолюціях її 22. з'їзду в Москві; 2) у неприхованому терорі та переслідуванні національних проявів у житті та творчості Українського Народу під окупацією; 3) у шовіністичних потягненнях та розпорядженнях московських можновладців, які Українському Народові, як другу «рідну» мову накидають московську мову. Згадані потягнення прямують до створення якогось мітичного «советського народу», а насправді мають за мету асиміляцію підбитих народів, а в першу чергу — Українського Народу.

Присутні звертають увагу української еміграції на московську еміграцію, що маскується демократичними гаслами, але в той самий час вповні підтримує дії червоного московського окупанта. Задля затримання єдності московської імперії московська еміграція допускається диверсійних заходів проти демократичних засад пропагандою та впливами у світових потуг на шкоду неподільності свободи всіх народів.

Тому присутні, зваживши грізний момент боротьби Українського Народу за своє самостановлення, закликають усі українські політичні організації у вільному світі зредувати до мінімуму всі розбіжності та антагонізми задля посилення всебічної визвольної акції.

Президія Зустрічі:

Євген Приходько
УНДС — США
Голова

Петро Федоренко
УНДС — Канада
Секретар

КОМУНІКАТ

про II Крайову Конференцію Українського Національно-Державного Союзу у Великобританії, що відбулася 17. 6. 1962 р. в Лондоні

Визвольна боротьба українського народу за відновлення своєї незалежної і соборної демократичної Української Народної Республіки невинно йде далі, знаходячи що більш прихильників серед чужинецького західного світу. Цю боротьбу очолює закордонним законний Державний Центр УНР, як носій і репрезентант славних традицій української національної революції і визвольних змагань на рідних землях.

Основним політично-державним діючим чинником Державного Центру УНР є Українська Національна Рада, яка являє собою об'єднання українських політичних організацій та партій. Широке кола українського громадянства можуть впливати на працю Державного Центру, на встановлення напрямних політичної діяльності, на пошук заходів у визвольній акції.

Чим більше членів та прихильників має та чи інша політична організація, що входить до Укр.

Нац. Ради, тим більше може вона спричинитись до розгорнення визвольної-політичної акції нашого Державного Центру, тим більше впливу може вона мати на встановлення правильної політичної лінії Державного Центру і тим більше користи може вона принести для справи визволення України.

УНДС, як центрова демократична політична організація, відіграла і відіграє значну роль у праці Державного Центру. До створення УНРади УНДС ніс увесь тягар праці Державного Центру, бо тільки його члени входили тоді до екзильного уряду УНР. Це УНДС виступив із ініціативою створення широкої бази для праці Державного Центру, що й сталося з покликанням до життя в 1948 році УНРади, а після створення УНРади члени УНДС, як у самому Державному Центрі, так і по різних країнах розселення приймають активну участь в організації і розгорненні діяльності Державного Центру.

Не зважаючи на відхід у вічність багатьох видатних членів УНДС (Голови УНРади проф. Б. Іваницького, голови УНДС проф. М. Олексієва, командарма Омеляновича-Павленка, проф. Юрченка), його члени й далі відіграють провідну роль у праці Державного Центру, а зокрема в періоді затяжної кризи гідно обороняли самостійницьку лінію Державного Центру та прислужились до успішного переведення V-ої Сесії УНРади.

УНДС — це є центрально-демократична організація, що стоїть на непохитних самостійницьких і соборницьких позиціях та змагає до відновлення незалежної народоправної Української Народної Республіки. УНДС має своїм патроном покійного провідника українських визвольних змагань С. В. Петлюру і в своїй діяльності керується народоправними безкомпромісово самостійницькими гаслами великого Небіжчика. УНДС змагає до встановлення у звільненій від московсько-більшевицького ворога Україні справжнього демократичного ладу з забезпеченням прав і громадських свобод та добробуту. Зокрема, УНДС має боронити і репрезентувати у визволеній Батьківщині інтереси селянства, як найбільшої верстви українського народу. УНДС об'єднує у своїх лавах нових і старих емігрантів зі всіх територій України, що завжди стояли на непохитних петлюрівських самостійницько-державницьких та народоправних позиціях і відкидали всякий компроміс, всяку співпрацю з московсько-більшевицьким чи московсько-неділимським ворогом.

Духові батьки УНДС — це українські демократи-самостійники, що в роки визвольних змагань поклали основи Української Народної Республіки, це лицарі з-під прапора С. Петлюри років 1917-21, це петлюрівські повстанці на окупованій більшовиками Україні, це підпільники-революціонери, члени Спілки Визволення України, всі ті мільйони розстріляних, засланих на примусові праці, заморених голодом, що не сприяли московсько-більшевицькому окупаційному режимові і провадили проти нього нещадну боротьбу.

УНДС стоїть за справжню демократичність Державного Центру Української Народної Республіки, за найбільше розгорнення й насаження української визвольної акції, за активну зовнішню політику, яка б приєднувала приятелів

для ідеї відновлення самостійної демократичної України серед держав і народів вільного світу й корисно спротивлялась намаганням російських імперіалістів вдержати єдину і неподільну російську імперію після повалення большевизму.

Для виконання своїх завдань УНДС має бути міцною, добре організованою і чисельною організацією. Чим більше матиме членів УНДС, чим більш жертвеними, здисциплінованими й активними будуть ці члени, тим більше діяльною буде наша організація, тим більше впливу матиме вона на хід справ Державного Центру УНР, тим легше зможе вона протиставитись партійництву й груповим інтересам різних безвідповідальних елементів, тим більше користи принесе вона справі визволення України.

Вступаючи в члени УНДС, українські громадяни петлюрівських і національно-державницьких переконань, що досі не належать до жодної політичної організації, або виступили з котроїсь із них, мають тим самим можливість активно включитись в українську визвольно-державницьку акцію і своєю працею приспівати до визволення наших братів на поневоленій Батьківщині. Збільшуймо число прихильників нашої народоправної петлюрівської організації і цим допоможемо спрямувати нашу визвольну боротьбу на політичну лінію петлюрівства, справжнього демократизму й народоправства, непохитного прямування до самостійницької соборної Української Народної Республіки, беззапастережного відкидання всяких компромісів з московським імперіалізмом різного забарвлення та з комуністичними ідеалами.

У час, коли зближаються вирішальні події, не може бути серед нас байдужих. Спільними зусиллями, під проводом Державного Центру Української Народної Республіки, прапор якого високо завжди тримав УНДС та боронив його авторитет, ми наблизимо час визволення України.

У цьому дусі й відбулась II-га Конференція УНДС в неділю 17 червня 1962 р. в Лондоні, яку вшанував своєю присутністю голова ЦК УНДС М. А. Лівіцький, який привітав присутніх від Центрального Комітету УНДС та виголосив з цієї нагоди доповідь на тему «Значення Державного Центру УНРеспубліки та роля УНДС в ньому». Цю доповідь уважно вислухали присутні делегати й члени Конференції, а потім з приводу неї відбувся жвавий обмін думок та накреслено напрямну для дальшого зміцнення й розгорнення діяльності УНДС. Присутні відмітили труднощі, в яких перебував УНДС у В. Британії у зв'язку із затяжною кризою в Державному Центрі, через що не було приділено належної уваги справі поширення членства, а з друг. боку не всі члени сплатили членські внески, й Конференція апелює вирівняти залежності. Учасники Конференції уповноважили новообрану Крайову Управу розгорнути інтенсивну діяльність для охоплення нових членів. Члени Конференції приділили велику увагу в поновленні регулярного виходу УНДСівського органу «Мети» і закликали щедро складати грошові пожертви для створення пресового фонду для безперебійного випуску «Мети». На цей заклик відгукнулись і вже зложили пані Д. Біла, панове Ф. Бойченко, О. Бондарівський — по 10 фунтів і звертаються із закликом до всіх членів внести

поважнішу суму для уможливлення видання «Мети», що в значній мірі спричинить популяризацію наших програмових ідей серед громадянства. За попереднім підрахунком для цієї мети треба зібрати 300 фунтів.

Усі ці побажання Конференція доручила зреалізувати новообраній Управі, яку й було обрано II-ою Конференцією у наступному складі:

О. Бондарівський — голова Крайової Управи УНДС, Ф. Бойченко — заступник голови та організаційний референт, І. Деснявський — секретар Управи, К. Дударів — фінансовий референт і скарбник, Я. Іванюк — член Управи.

Контрольна Комісія: П. Франчук — голова, Д. Біла й В. Гайдучик — члени.

У справі листування з УНДС на терені Вел. Британії просимо звертатись на адресу:

52, Frithville Gardens
London, W. 12

За Крайову Управу:

Голова: О. Бондарівський
Секретар: І. Деснявський

3 ЖИТТЯ МЮНХЕНСЬКОГО ВІДДІЛУ УНДС

Загальні збори мюнхенського відділу відбулися 2 лютого 1962 р. На цих зборах заслухано і прийнято до відома політичні інформації, що їх подав Голова УНДС М. Лівіцький, прийнято до відома ухвалу Президії ЦК УНДС про виключення з організації В. Татарського за порушення ним статуту УНДС та обрано нову Управу відділу в складі: Є. Гловінський — голова, пані С. Мелінська та др. Т. Васкан — члени Управи.

Похорон сотника А. Качана. 25 лютого ц. р. помер член УНДС сотник Андрій Пилипович Качан на 75 році життя. 28 лютого на цвинтарю Вальдфрідгофі його поховано. Служив о. митр. протоєрей Паладій Дубицький з о. Горобцем. Над могилою промовляли: від СУВ — полк. В. Татарський, від УНДС — Є. Гловінський, від ЦПУЕН — Ант. Мельник, від СУВІ — полк. М. Стечишин.

Відділ УНДС в Карльсруе

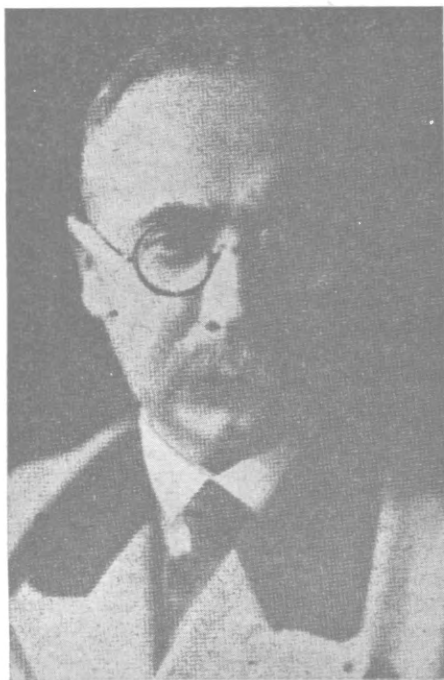
В лютому 1962 р. відбулися загальні збори відділу УНДС в Карльсруе. Уступаючий голова відділу суддя І. Іножарський, у своїй загальній звітній доповіді, поінформував присутніх про внутрішньо-українську політичну ситуацію та прочитав Обіжник Президії ЦК УНДС, в якому з'ясовувалося політичну лінію УНДС, зокрема різні політичні потягнення в зв'язку з V-ою Сесією УНРади. Присутні прийняли доповідь до відома і схвалили загальну політичну лінію УНДС в сучасний момент. До нової Управи відділу обрано пп. Іножарського (голова), Хомічевського і Орловського.

3 березня 1962 р. відбулися знову збори відділу, на яких з великою політичною доповіддю виступав прибулий до Карльсруе голова ЦК УНДС М. Лівіцький. По доповіді відбувся жвавий обмін думок. Присутні прийняли до відома інформації голови і висловили йому та всій Президії ЦК УНДС побажання успіхів у дальшій праці на користь організації УНДС та Державного Центру УНР.

Лицар обов'язку

У 20-річчя смерті В. К. Прокоповича

В майбутній галерії видатних державних діячів відродженої України постать В. К. Прокоповича займе одне з чільних місць.



Маємо надію, що невдовзі повстане спеціальний Національний Фонд, завданням якого буде видати біографії тих наших державних мужів, що їх історичні хвили, як мудрих і вже заслу-

жених, винесли були на поверхню нашого політичного життя, як невтомних і безкомпромісових лицарів нашої державницької ідеї — лицарів без страху, лицарів обов'язку.

Річ зрозуміла, що С. Петлюра зайняв уже перше місце, як той з найбільших наших діячів про якого найбільше писали. Про нього вже маємо досить велику біографічну літературу, маємо теж і багато виданих історичних документів, що ілюструють його діяльність і можуть служити матеріалом для дальших дослідів над нею. Але ціла плеяда славних трудівників на тернистій ниві, через яку проходить шлях до визволення нашої Батьківщини, чекає ще своїх дослідників.

Ми не будемо тут ні повторювати дат з біографії Прокоповича, ні перелічувати всіх високих постів, займавши які, він з надзвичайною гідністю й саможертвенністю діяв і в Україні, і на еміграції.

Сьогодні ми тільки схилиємо низько чола перед його променистою постаттю і кличемо всіх українських державників активно спричинитися до того, щоб у 25-ту річницю смерті В. К. Прокоповича могла вийти в світ його докладна біографія в серії «Державні мужі відродженої України». Не один Прокопович на це чекає. Андрій Лівіцький, Ол. Шульгин, Степан Баран, Борис Іваницький, Петро Стебницький, Олександр Лотоцький, Ісаак Мазепа — називаємо імена тих, що від нас відійшли, — всі вони належать до одної плеяди, всі творять яскраве сузір'я, що в потемках сучасності проказує нам дорогу до соняшного майбутнього.

Похорон проф. Олександра Юрченка

Гайдгавзенський цвинтар, де поховано сл. пам. О. Юрченка — це невеликий цвинтар на правому березі Ізару, майже в центрі великого міста. Він тільки недавно знову відкритий для нових могил і вже встиг прийняти до себе одну українську могилу: в минулому році тут поховано довголітнього ректора Українського Вільного Університету проф. Др. І. Мірчука. 29 червня 1962 р. на ньому зібралася українська колонія, щоб відпровадити на вічний спокій трагічно померлого проф. др. О. Юрченка. Але прибули українці не тільки з Мюнхену; приїхали з Авсбургу, Нового Ульму і з інших ближчих чи дальших околиць. Прийшли також віддати останній поклон Покійному і представники інших національностей: німці, вірмени, грузини, горці Північного Кавказу, білоруси, росіяни, американці. Служив о. митрофорний протоієрей П. Дубицький в сослуженні 4 священників — протоієреїв А. Дублянського і М. Гультайчука й ієреїв о. Горобця і о. Кардашенка та протодіякона Короля, що спеціально прибув з Карльсруе. Дуже гарно співав хор під керівництвом пані О. Дубицької.

Над могилою прощали Покійного: о. П. Ду-

бицький, М. Лівіцький — в імені Державного Центру УНР і УНДС, проф. др. В. Орельський — від Українського Вільного Університету, проф. О. Фредериксен — від Американського Комітету Визволення, др. С. Торосіан — від Наукової Ради Інституту для вивчення СССР і від Вірменського Нац. Комітету, проф. С. Гловінський — від дирекції Інституту, Н. Галай — від співробітників Інституту і від російської групи Інституту, проф. др. Н. Полонська-Василенко — від Української Вільної Академії Наук, mgr. Я. Бенцаль — від Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині, ред. В. Стахів — від Спілки Українських Журналістів, Німецько-Українського Товариства, від Паризького Бльоку, від Головної Управи Об'єднання Українських Жінок, від Радіо «Свобода», від Американського Комітету Визволення, від Відділу зв'язку з еміграцією АКВ, від Українського Християнського Руху, від Північно-Кавказького п. Алі-хан Кантемір — від Паризького Бльоку і від Північно-Кавказького Національного Комітету, і др. Гаврилов — від Козачого представництва.



На могилу було покладено більше 20 вінків, серед них від Державного Центру УНР, від Митрополита Ніканора, від Президії ЦК УНДС, від Мюнхенського відділу УНДС, від Українського Вільного Університету, від ЦПУЕН, від Паралії УАПЦ-Мюнхен, від Інституту для вивчення СССР, від співробітників того Інституту, від Азербайджанського Національного Комітету, від Національного Комітету, від родини Горн та інші.

В 40-ий день смерти св. пам. О. Юрченка, дня 4 серпня ц. р., митрофорний протоєрей П. Дубицький в сослуженні о. Кардашенка відправив в Свято-Покровській церкві в Мюнхені заупокійну літургію, а на могилі Покійного — пахиду, після якої відбулися пам'ятні сходи, скликані Президією ЦК УНДС. На цих сходинах промовляли: М. Лівіцький про О. Юрченка, як політика і Є. Гловінський — про О. Юрченка, як науковця.

Рецензії і огляди:

КОРОТКА ІСТОРІЯ ПОЧАЄВА

Автор цієї популярної історії Почаївської Лаври — відомий заслужений волинський громадський і політичний діяч Семен Жук, якого в 1941 р. замордували більшовики в селі Чайковичі. Перше її видання вийшло в Крем'янці ще в 1938 р., але тоді автор сховався був за прозорим псевдонімом Семен Антонович (батька його звали Антін). Тепер книжку цю перевидало видавництво «Перемога» в Сен Андреас, в Аргентині. Це фотокопійне видання, але не було жодної потреби повторювати криптонім автора, розкритий уже у вступному слові, статті про нього, написаній його учнем, а потім і близьким співробітником Як. Лавриченком, що живе в Аргентині. Написав він біографічний нарис про свого вчителя-друга з великим пієтетом до нього, але, нажаль, без жодного пієтету до... синтакси. Стосовні тяжкі помилки дуже вражають читача. Що ж до самого твору С. Жука, то треба ствердити, що автор дуже добре виконав поставлене собі завдання. Книжечку кожен прочитає з неослабним зацікавленням. В історії нашої Почаївської Святині було багато драматичних моментів, а її культурно-національна і релігійно-національна роля кожному відома. Почаїв за все своє існування виконав величезну

національно-релігійну місію. Автор — православний, але він зовсім об'єктивно оцінює і працю о. о. Василян, в руках яких Лавра перебувала від 1721 р. до 1831 р. Дуже цікавими були б подані в книжці ілюстрації, якби кліше для них були наново замовлені, бо в фотокопійних виданнях вони виходять фатально, як от і тут.

Автор не був істориком і тому треба йому пробачити, що з наведеними ним документами (в цитатах) він не завжди в порядку.

Історію Почаївської Лаври кожен повинен знати, а тому ця корисна книжечка С. Жука повинна прикрасити кожную українську книжну полицю.

П. 3.

ПРО ЗЕМЛЮ ДРЕВЛЯНСЬКУ

Невеличка книжечка (титул і дати нижче в списку надісланих нам книжок), автор якої зовсім непотрібно і неоправдано сховався під невдалим криптонімом, оповідає нам про історичні події, що відбулися на теренах прастарої землі древлянської. Оповіді він дуже цікаво, вміє викликати в уяві читача яскраві образи недавнього минулого в тому закутку поліської землі, через який веде дорога Овруч-Коростень. Специфічний стиль народньої оповіді-«казу» (і то

в місцевій, «древлянській», манері) — «сказу» лаконічного, в якому часто натяк грає семантичну функцію, вирізняє цю книжку, як небуденне явище в нашій регіональній мемуарній літературі. Автор сам уродився в Дідковичах на Повужжі, недалеко від історичних Корсуня і Базару. Річка Звіздаль, над якою відбулася базарська трагедія, впадає до Ужу (Вужу). Автор знав і чув про неї від живих свідків невдовзі по базарській трагедії. Незабаром він сам стає учасником організації повстання в тому районі — повстання, яке закінчується повним розгромом, бо в організації діє від початку провокатор. Але йому вдається втікти на Захід до Польщі. Опо відання про це тримає весь час читача в великому напруженні.

Це — мемуари, але написані вони в оригінальній формі, яку я схарактеризував вище.

В оповіданні автора є цілі, що «фасцинують» читача і роблять велику честь літературному хистові автора. До таких уступів належить передусім блискучий вступний есей п. н. «Земля деревлянська» (стор. 3-4). В дальших уступах чудово представлена і з'ясована психологія недовірливих, обережних «деревлян», їхнє традиційне «зкраюхатство» у зносинах з іншим «нелісовим» світом.

Кожен інтелігент, що хоче глибше усвідомити собі процеси, які відбувалися на наших землях в 1917-22 рр., повинен прочитати цю кров'ю серця написану книжечку. Деяка нерівність викладу і незавершеність форми (недодержання до кінця стилю, в якому її розпочато) не можуть ослабити зацікавлення цією книжкою. З усіма своїми огріхами вона варта якнайближчої уваги. Мусимо знати всі наші землі в усій різноманітності характерів їх населення, залежній від політичних, кліматичних і географічних умов кожного регіону.

Павло Зайцев

НАДЗВИЧАЙНА КНИЖКОВА ПОЯВА

Перед нами чотири томи (п'ятий ще друкується) споминів Василя І в а н и с а, голови Кубанського уряду і виконуючого обов'язки військового отамана Кубані, професора Української Господарської Академії. Вже ці три титули автора обіцяють читачеві, що він знайде в цих томах чимало цікавого й повчального, а коли візьмемо під увагу, що автор в простій лінії є нащадком запорізьких козаків, гордиться своїм козачим родом і поводить та мислить в дусі своїх січових предків, то цей момент, що його сьогодні можна вже назвати екзотичним, ще більше підсилить нашу цікавість. Мемуаристика в нас не надто численна. А як уже хто й пише спомини, то звичайно обмежується до якогось замітнішого періоду свого життя, як, наприклад, В. Винниченко з своїми споминами з доби української революції («Відродження нації») або О. Назарук з того самого часу («Рік на Великій Україні»). Ми навмисне вибрали ці два протиставні зразки, щоб на них показати відмінність споминів В. Іваниса. Провідні думки для своїх зображень зачерпнув Винниченко з соціалістичної літератури, Назарук (не зважаючи на радикальні переконання) — з австрійської «впорядкованості», і тому обидва вони української ре-

волюції доглибно не могли зрозуміти, Іванис сприймає її своїми козацькими інстинктами, політично росте разом з нею і знаходить себе в ритмах крові, що пульсувала інакше ніж московська. Цим різниться він і від ще іншого діяча тих часів — В. Липинського, якого щойно смерть царя «звільнила» від московського монархізму і «присяги», бо Іванисові вистачили підсвідомі вичуття чужості московської національної істоти та свідомі аналізи ганебних учинків москалів на Кубані — і білих, і червоних.

Іванис розказує свої спомини — чи свідомо, чи несвідомо — за манерою писань Цезаря і Наполеона, отже — в третій особі. Василь Миколаєвич з Настасівської станиці згадує родинні перекази про себе, як він ще немовлям «виявляв сердитий і нетерпеливий характер», і опісля переходить усі ступні дитячого, хлоп'ячого, юнацького і дозрілого віку на тлі кубанської природи, описуючи докладно рік за роком свої шкільні часи, працю інженера, військовика й державного діяча, що бореться за самостійність з білими і червоними зайдями. Ідея самостійності не опанувала його нагло, вона визріває в його думці серед бурхливих подій, коли московські втікачі з півночі гвалтами, грабунками, політичними вбивствами й нищенням на фронтах козацького війська брутально виявляють свою незмінну імперіалістичну ціль — втримання «єдиної і неділимої» всупереч політичному розумові і на шкоду своїм стратегічним плянам. Денікін і пізніше Врангель з більшим запалом гасили сепаратистичні вогні, ніж большевицький пожеж і в тому знаходили і свій власний гріб. Це все яскраво показав Іванис на цілій низці прикладів з правління Кубанню та стану на фронті, і в тому ми добачуємо надзвичайну вартість його твору — «Стежками життя».

Д. К.

СПИСОК КНИЖОК І БРОШУР, НАДІСЛАНИХ ДО РЕДАКЦІЇ «МЕТИ»

Антонович С.: *Короткий історичний нарис Почаївської Успенської Лаври*. Вид. «Перемога», Сан Андрес, Аргентина 1961 р., стор. 75, тираж 700 прим.

Ерем. Р.: *Земля древлянська*. З хроніки Волині. Накладом А. Дідковського, 1961 р., стор. 52, тираж 500 прим. (Місце видання не зазначене).

Побут Президента УНР в екзилі Д-ра Степана Витвицького в Мінеаполісі та Сейн Полі. Травень 1962 р. (Циклостиль. Місце видання, мабуть Мінеаполіс). Окладинка арт. маляра М. Папари. Текст уклад А. Семенюк.

Дорошенко Володимир.: *Горе і радість у Шевченковому житті*. Біографічний нарис. Філадельфія 1962р., стор. 47. Ціна 4 долари.

Брик Олександр С.: *Українсько-єврейські взаємовідносини*. Вінніпег 1962 р., стор. 384.

Набувати цю книжку можна у автора:

Alexander S. Bryk

420 Salter St.,

Winnipeg 4, Man.

Canada

Павло Лумаренко

ВИДАННЯ «ДНІПРОВОЇ ХВИЛІ»

ВЕЛИКА ГРА — М. Хортиця
атомовий шпiонаж, 224 ст., 0.90 дол.

ПРОКЛИНАЮ — І. Шкварко
спогади українського політв'язня
216 ст., 0.80 дол.

МІЖ СЛАВОЮ І СМЕРТЮ — С. Любомирський
атомовий роман, 3 томи по 176 ст.,
ціна — 2.40 дол.

У КІГТЯХ ТИРАНІВ — М. Сергієнко
спогади українця червоноармійця
збірка оповідань і новел
232 ст., ціна 1.50 дол.

МАРШ МОЛОДОСТІ — В. Бендер
пригоди одної сотні з I-ої Дивізії УНА
2 томи, разом 324 ст., ціна 1.60 дол.

ЧИ ЗІЙДЕ ЗАВТРА СОНЦЕ — Л. Полтава
Україна в 2 000-му році, 160 ст., ціна — 1.— дол.

БЛУДНИЙ СИН — І. Завзятий
історія сільського хлопця з Волині
2 томи, 296 ст. разом, ціна — 2.— дол.

ПІД МОЛОТОМ ВІЙНИ — С. Любомирський
друга світова війна на українських землях,
4 томи, разом 1230 ст., ціна — 8.— дол.

ШЛЯХ НЕВІДОМОГО — С. Качуровський
повість у 12-ти епізодах. Історія одної людини
з 2-ої світової війни, 156 ст., ціна — 1.— дол.

ГЕТЬМАН ПИЛИП ОРЛИК — Б. Крупницький
життя й доля гетьмана емігранта
80 ст., продажна ціна — 0.80 дол.

ГАННА — М. Ковальська
роман з діпівсько-таборового життя,
128 ст., ціна — 0.90 дол.

БОГУН — О. Соколовський
історичний роман з часів Хмельниччини
4 частини, разом 430 ст., ціна — 3.— дол.

УКРАЇНА В БОРОТЬБІ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ
— Л. Шанковський, Нариси з історії
I. Визвольних змагань, 320 ст., ціна — 2.20 дол.

В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ — Д. Чуб
репортаж-спогади про другу світову війну
108 ст., ціна — 0.80 дол.

УКРАЇНА МОЇХ БЛАКИТНИХ ДНІВ —
О. Грищенко

образ України з дореволюційних часів
(до 1917 року), 256 ст., ціна — 2.20 дол.

ЗАЛІЗНИЙ КУРКУЛЬ — І. Качуровський
село на сході України під час німецької
окупації, 83 ст., ціна — 0.90 дол.

СПОГАДИ ПОЛОНЕНОГО — О. Кобець
пригоди і враження учасника I-ої світової війни.
422 ст., ціна — 3.50 дол.

ЛЮДИ СТАРОЇ УКРАЇНИ —

проф. Олександр Оглоблин
історичні постаті 18 століття
328 ст., ціна — 3.— дол.

МОЇ РОКИ В ЦАРГОРОДІ —
О. Грищенко

спогади, 260 ст., великий формат ціна 4.— дол.
ГЕТЬМАН КИРИЛО РОЗУМОВСЬКИЙ —
М. Лазорський історичний роман.

Епопея козацького життя 18 століття.
752 ст., в полотні, ціна — 6.80 дол.

Крім того книгарня наша має на складі:

ЖИТТЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА — П. Зайцев
400 ст., в полотняній оправі з золотистими
витисками, продажна ціна — 5.50 дол.; 22.— НМ.

Замовляти:

Verlag »DNIPROWA SCHWYLA«
Dachauerstr. 9/II,
8000 München 2, Germany

П'ЯТА СЕСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ (17—23 листопада 1961 р.)

Ціна Збірника:

В США — 2 америк. долари;
В Канаді — 2 Канад. долари;
У Великій Британії — 15 шілінгів;
В Австралії — 15 австрал. шілінгів;
В Німеччині — 5 нім. марок;
У Франції — 6 нових франків;
В інших країнах — рівновартість двох амер.
доларів.

Купувати і замовляти (після попереднього
прислання належності) можна в Укр. Інформ.
Бюро в Мюнхені:

Ukrainisches Informationsbüro
München 2, Dachauer Str. 9/II, W.-Germany,
а також у Представництвах Виконавчого Органу

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «МЕТИ»

(Торонто, Канада) (в доларах)
По 7,00 — Іван Янішевський, по 5,00 — Марта
Савченко, Іван Кириченко, по 2,00 — Ганна Яні-
шевська, Євгеній Пастернак, Арсен Шумовський,
Василь Янішевський, Зоя Плітас, Панас Яцюта,
Євгенія Пастернак, Дмитро Сачківський, по 1,00
— Петро Федоренко, Мстислав Зубчевський.
Разом — 35,00 доларів. 18-II-62

Подасмо до відома всім одержувачам «Мети»,
що ч. 31 (4) 1959 р. з технічних причин не вий-
шло у світ.

Замовляти окремі примірники «Мети» (за по-
переднім пересланням оплати) та виплачувати
гроші за одержані без попередньої оплати при-
мірники, як також пересилати передплату тре-
ба на такі адреси:

Deutschland:

E. Glowinskyj, München 9, Schönstr. 70a.

USA:

Mr. D. Dmytrenko, 20-52 Crescent St.,
Astoria 5, N. Y.

Mr. A. Berehulka, 179 Shawmut Ave.,
Boston 18, Mass.

Canada:

Mr. S. Kowalskyj, 412 Armadale Ave.,
Toronto 9, Ont.

Australia:

Mr. K. Zakrewskyj, 5 Boffa St., Hyde Park,
p/o Goodwood, South Australia

Great Britain:

Mr. K. Dudariv, 5, Denholme Rd., London W 9

France:

Mme B. Lukianovicz, 10, Rue Oudinot, Paris 7,
Meur J. Vonarka de Varnak, 10, Chemin des
Catoux, Quierrehain (Nord.)

Увага: В Мюнхені «Мета» продається в газет-
ному кіоску на головному дворці.

Ціна одного примірника з пересилкою:

Німеччина — 1.— нім. марка; США й Канада
— 30 цент.; Великобританія і Австралія — 2 шіл-
лінги; Франція — 1.— новий франк; Бельгія —
10 бельг. франків. В інших країнах — рівно-
вартість 0.30 ам. доларя.

М Е Т А

Редарує Колерія.

Відповідальний Редактор — Павло Зайцев
Адреса редакції і адміністрації: E. Glowinskyj,
München 9, Schönstr 70a, Germany.